

Recenzja pracy doktorskiej mgr Ewy Durek
pt. „Bezpieczeństwo w ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Na
przykładzie województwa małopolskiego w latach 2010-2021” ss. 304.

Oświadczenie: Recenzent oświadcza, że nie posiada żadnych interesów w odniesieniu do recenzowanej pracy doktorskiej, a tematyka tego projektu mieści się w głównym nurcie jego zainteresowań dydaktycznych i naukowo-badawczych.

Przyjęta do recenzji praca doktorska Pani magister Ewy Durek pt. „Bezpieczeństwo w ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Na przykładzie województwa małopolskiego w latach 2010-2021” napisana została pod kierunkiem prof. dr. hab. inż. Andrzeja Kozery w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Recenzowana dysertacja podejmuje problematykę bezpieczeństwa w ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej oraz identyfikacji zagrożeń które w badanym okresie 2010-2021 oddziaływały na zabytki i obiekty kultury. Celem rozprawy było zbadanie mechanizmów oraz skuteczności systemu bezpieczeństwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego w Małopolsce. Przedmiot badań osadzony został w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie wykorzystując inne pokrewne dziedziny i dyscypliny co pozwoliło na ukazanie problematyki w sposób interdyscyplinarny. Doktorantka wykazała się znaczącą wiedzą a wyniki badań wskazują, że system bezpieczeństwa w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego w Małopolsce ulegał stopniowej poprawie dzięki wdrażaniu programów ochrony oraz rozwojowi współpracy między instytucjami. Temat dysertacji należy uznać za trafnie dobrany, osadzony w realiach współczesnych zagrożeń dla dóbr kultury. Jednocześnie rozprawa doktorska wpisuje się w nurt badań nad bezpieczeństwem niemilitarnym oraz ochronę dziedzictwa kulturowego jako elementu bezpieczeństwa narodowego.

1. Znaczenie podjętego tematu pracy doktorskiej

Temat rozprawy i problemy badawcze dotyczą aktualnych i ważnych aspektów badań bezpieczeństwa w ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego na wybranym przykładzie w latach 2012-2021. Autorka formułuje główny problem badawczy który zawiera się w

pytaniu: Jak prezentowały się mechanizmy i skuteczność systemu bezpieczeństwa w obszarze dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w Małopolsce w latach 2010-2021. Problem badawczy został sformułowany w sposób poprawny i logiczny, a cele rozprawy pozostają spójne z jej zakresem tematycznym. Na szczególną uwagę zasługuje właściwe określenie przedmiotu i zakresu badań jak również trafny dobór ram czasowych (2010-2021) umożliwiający analizę zmian legislacyjnych, organizacyjnych i praktycznych w systemie ochrony dóbr kultury w województwie małopolskim. W toku prowadzonych badań sformułowano główną hipotezę badawczą oraz hipotezy odpowiadające poszczególnym problemom szczegółowym. Zastosowana metodologia badawcza została dobrana adekwatnie do postawionych problemów i celów badawczych. Autorka wykorzystała zarówno metody jakościowe jak i ilościowe oraz mieszane: analizę literatury i aktów prawnych, badania dokumentów planistycznych i sprawozdawczych, analizę statystyczną, wywiady eksperckie oraz analizę porównawczą (s.7). Uzupełnieniem badań był przegląd działalności instytucji odpowiedzialnych za ochronę dóbr kultury na szczeblu regionalnym.

Dobór metod świadczy o dojrzałości warsztatowej oraz umiejętności prowadzenia samodzielnych badań naukowych. Wskazane byłoby jednak nieco szersze omówienie ograniczeń badawczych, co zwiększyłoby transparentność procesu badawczego.

Struktura dysertacji jest logiczna i przejrzysta. Składa się z pięciu rozdziałów, jest opatrzona wstępem i zakończeniem. Poszczególne rozdziały tworzą spójną całość prowadząc czytelnika od rozważań teoretycznych, przez analizę uwarunkowań prawno - instytucjonalnych, aż po badania empiryczne i wnioski praktyczne. Część teoretyczna poprawnie porządkuje pojęcia związane z bezpieczeństwem, ochroną dóbr kultury oraz dziedzictwem narodowym. Rozdziały empiryczne stanowią wartościowy wkład w poznanie specyfiki województwa małopolskiego jako regionu o szczególnym nasyceniu obiektów dziedzictwa kulturowego.

Konkludując stwierdzam, że w świetle zaprezentowanych do tej pory argumentów, temat oraz cel dysertacji, a także podjęte w niej problemy badawcze mieszczą się w obszarze nauk społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Praca niewątpliwie wpisuje się w aktualny nurt budowania bezpieczeństwa którego złożoność najczęściej określana jako interdyscyplinarność uwzględnia różne jego uwarunkowania.

2. Ocena metodologiczna

Zastosowana w rozprawie metodologia badawcza została dobrana w sposób trafny i adekwatny do sformułowanego problemu badawczego oraz przyjętych celów. Autorka

właściwie identyfikuje specyfikę badań nad bezpieczeństwem w obszarze ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Dysertacja opiera się na podejściu mieszanym (mixed methods)¹ łączącym metody jakościowe i ilościowe. Takie rozwiązanie należy ocenić pozytywnie gdyż umożliwia ono wieloaspektową analizę badanego zjawiska zarówno w wymiarze normatywno - instytucjonalnym jak i praktycznym. Część teoretyczna zawiera i wykorzystuje metody analizy i krytyki piśmiennictwa oraz eksplorację aktów prawnych i dokumentów. Podejście takie pozwala precyzyjnie zdefiniować kluczowe pojęcia oraz poprawnie osadzić badania w aktualnym stanie wiedzy.

Na uwagę zasługuje także poprawne określenie przedmiotu, podmiotu i zakresu badań jak również klarowne sformułowanie problemu badawczego i pytań badawczych. Zastosowanie narzędzia badawczego umożliwiły weryfikacje przyjętych założeń oraz doprowadziły do sformułowania wniosków o charakterze poznawczym i aplikacyjnym.

Pewnym mankamentem metodologicznym jest stosunkowo ograniczone omówienie ograniczeń badawczych oraz brak wyraźnego wskazania alternatywnych metod które mogłyby zostać wykorzystane w celu pogłębienia analiz. Uwagi te nie podważają jednak poprawności przyjętej koncepcji metodologicznej a jedynie wskazują potencjalne kierunki jej dalszego rozwijania. Podsumowując, metodologia rozprawy została zaprojektowana i zastosowana w sposób poprawy, rzetelny i adekwatny do standardów obowiązujących w naukach o bezpieczeństwie.

Celem uzupełnienia wskazanych wcześniej metod badawczych Doktorantka wykorzystła również odpowiednio dobrane techniki oraz narzędzia badawcze, które są w pełni komplementarne ze sobą i tworzą spójną, logiczną całość. Badania te zostały uzupełnione wywiadami eksperckimi. Pozwoliło to zidentyfikować zagrożenia z jakimi mogą borykać się instytucje i jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo zabytków, jak również stworzenie teoretycznego modelu bezpieczeństwa dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (s.22).

Autorka wykazała się zdolnością do samodzielnego planowania i realizacji podjętych badań naukowych co pozwala uznać ocenę metodologiczną rozprawy za pozytywną.

Podsumowując ten aspekt oceny pracy należy stwierdzić, że wiedza i umiejętności Pani magister Ewy Durek są na dobrym poziomie, tym bardziej, że profesjonalnie operuje pojęciami związanymi z tematem pracy oraz stosuje właściwą organizację i metodykę badań.

¹ Badania metod mieszanych integrują dane ilościowe (dane/trendy liczbowe) i jakościowe (wnioski/perspektywy nieliczbowe) w ramach jednego badania lub serii badań, aby zapewnić kompleksowe i holistyczne zrozumienie złożonych pytań badawczych.

3. Ocena strukturalna pracy

Struktura rozprawy doktorskiej została zaprojektowana w sposób logiczny, przejrzysty i spójny. Sprzyja to realizacji przyjętych celów badawczych i ułatwia odbiór treści. Układ rozprawy obejmuje pięć rozdziałów co należy uznać za właściwy i odpowiadający standardom obowiązującym w naukach o bezpieczeństwie.

Rozdział pierwszy określa miejsce ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Autorka stwierdza, że system bezpieczeństwa RP opiera się na wielopoziomowej strukturze instytucjonalnej, obejmującej zarówno organy administracji publicznej, jak i służby odpowiedzialne za ochronę różnych sektorów. Ochrona dóbr kultury stanowi jedną z integralnych części tego systemu oraz jeden z jego podstawowych filarów. Rozdział ma na celu przedstawienie i usystematyzowanie położenia dóbr kultury w szerszym systemie prawnym, ukierunkowanym na zagadnienia związane z bezpieczeństwem. Autorka dokonuje w nim uporządkowania kluczowych pojęć, takich jak bezpieczeństwo, dobra kultury oraz dziedzictwo narodowe, a także przedstawia wybrane koncepcje i ujęcia teoretyczne z punktu widzenia przedmiotu badań. Rozdział ten ukazuje najważniejsze dokumenty poruszające problematykę bezpieczeństwa w Polsce w tym ukazanie ochrony dóbr kultury jako filaru Narodowej Strategii Bezpieczeństwa (s.44). Osadzenie tego rozdziału ma charakter normatywno - instytucjonalny i koncentruje się na analizie uwarunkowań prawnych oraz struktury systemu ochrony dóbr kultury w Polsce. Przedstawione akty prawne, strategie oraz kompetencje instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dziedzictwa kulturowego stanowi istotne tło dla dalszych rozważań empirycznych (s.49).

Rozdział drugi poświęcony został analizie podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo zabytków i dziedzictwa kulturowego w Polsce. Przedstawiono w nim strukturę systemu ochrony dóbr kultury ze szczególnym uwzględnieniem roli administracji publicznej. W pierwszej części omówiono kompetencje organów administracji rządowej w tym ministra właściwego do spraw ochrony i dziedzictwa narodowego oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków. Następnie scharakteryzowano rolę jednostek samorządu terytorialnego, które odpowiadają za realizację zadań ochronnych na poziomie lokalnym. W szczególności poprzez prowadzenie gminnych ewidencji zabytków, opracowanie opieki nad zabytkami oraz podejmowanie działań prewencyjnych i edukacyjnych (s.65). Istotną część rozdziału stanowi omówienie udziału służb i formacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne, takich jak Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna (s.78). Rozdział

uwzględnia również rolę właścicieli i zarządców zabytków podkreślając znaczenie współpracy międzysektorowej w zapewnieniu bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego. Badania przeprowadzone w tym rozdziale pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie hipotezy oraz pogłębienie jej o wskazanie konkretnych jednostek z przypisanymi dla nich zadaniami.

Kolejny, trzeci rozdział poświęcony jest identyfikacji oraz analizie zagrożeń dla dóbr kultury i dziedzictwa kulturowego a także mechanizm ich ochrony w warunkach normalnego funkcjonowania państwa oraz w sytuacjach nadzwyczajnych (s. 87). W pierwszej części tego rozdziału dokonano klasyfikacji zagrożeń oraz przedstawiono zagadnienia związane z bezpieczeństwem dóbr kultury. Następnie omówiono zagrożenia naturalne m.in. pożary, powódzie, katastrofy klimatyczne, zagrożenia poprzez mikroorganizmy czy epidemie (s.101). W kolejnej części rozdziału zaprezentowano wprowadzenie stanów nadzwyczajnych ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń militarnych, terrorystycznych czy cybernetycznych. Rozdział ten zamyka analiza zaleceń Komisji Europejskiej w sprawie wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego (s.130). Przedstawione rozważania stanowią istotne uzupełnienie wcześniejszych analiz i tworzą podstawę do dalszych badań empirycznych prowadzonych w kolejnych części rozprawy doktorskiej.

Rozdział czwarty dotyczy zagadnień organizacyjnych i proceduralnych w minimalizowaniu ryzyka zagrożeń oraz zapewnieniu ciągłości ochrony obiektów zabytkowych i zbiorów muzealnych. W pierwszej części rozdziału przedstawiono podstawowe pojęcia, modele zarządzania ryzykiem oraz metody identyfikacji i oceny zagrożeń, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki obiektów zabytkowych (s.149). Szczególnie istotny wydaje się Plan Zarządzania Kryzysowego który stanowi jedno z kluczowych narzędzi systemu bezpieczeństwa państwa. Istotnym jego elementem jest ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego a celem zapewnienie skutecznego reagowania na sytuacje kryzysowe mogące zagrażać zabytkom, zbiorom muzealnym oraz innym obiektom o szczególnej wartości kulturowej. Szczególne znaczenie ma uwzględnienie specyfiki obiektów zabytkowych, które często charakteryzują się ograniczoną odpornością na współczesne zagrożenia oraz wymagają indywidualnych rozwiązań ochronnych. Plan taki powinien zawiera również procedury zabezpieczenia, ewakuacji i ochrony najcenniejszych obiektów ruchomych, dokumentacji konserwatorskiej oraz zbiorów archiwalnych.

Podsumowując skuteczny Plan Zarządzania Kryzysowego w zakresie ochrony dóbr kultury wymaga podejścia systemowego, integrującego aspekty prawne, organizacyjne i techniczne. Jego właściwe opracowanie szczególnie w stanach nadzwyczajnych i wdrożenie

znacząco zwiększy poziom bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego oraz ograniczy skutki zdarzeń kryzysowych. Czwarty rozdział rozprawy został w całości poświęcony inżynierii bezpieczeństwa, czyli technicznemu planowaniu przeciwdziałania zagrożeniom. Autorka pozytywnie weryfikuje tutaj hipotezę główną.

Piąty rozdział stanowi zasadniczą część empirycznej rozprawy doktorskiej i poświęcony jest analizie systemu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego na terenie województwa małopolskiego w latach 2010-2021. Celem rozdziału jest ocena oraz charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego w województwie małopolskim a także identyfikacja głównych zagrożeń i dobrych praktyk w tym zakresie. W pierwszej części scharakteryzowano specyfikę województwa małopolskiego jako regionu o wyjątkowym nagromadzeniu obiektów zabytkowych oraz kulturowym i historycznym znaczeniu w skali kraju. Małopolska zajmuje bowiem pierwsze miejsce w Polsce pod względem liczby obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO. W rozdziale tym dokonano systematycznej charakterystyki zagrożeń które mogą oddziaływać na dobra kultury oraz przedstawiono ocenę ich prawdopodobieństwa i potencjalnych skutków dla dziedzictwa kulturowego. Zidentyfikowane zagrożenia obejmują zarówno czynniki naturalne takie jak powódzie, pożary czy ekstremalne zjawiska meteorologiczne. Ważnym aspektem okazała się analiza wizji, misji i głównych celów Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2021 który został opracowany jako regionalny dokument strategiczny mający na celu kompleksową ochronę dziedzictwa kulturowego w regionie. Program nie ograniczał się jedynie do zbioru zadań, lecz wyznaczał kierunki działań pozwalających na spójne i skuteczne rozwiązywanie problemów w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego (s.251). Jego nadrzędna misja opiera się na zasadzie, że dziedzictwo kulturowe Małopolski stanowi wartość fundamentalną, którą należy chronić i wykorzystywać jako istotny element tożsamości regionalnej oraz zasobów wspierający rozwój społeczny i gospodarczy. Program postuluje również stworzenie modelu „użytkowania zabytków” który łączy ochronę wartości kulturowych z ich funkcjonalnym wykorzystaniem, co ma sprzyjać rewitalizacji, rozwojowi turystyki oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej regionu (s.264). Wnioski płynące z programu potwierdzają potrzebę stałego monitoringu ochrony zabytków, wzmocnienie roli systemowej ochrony dziedzictwa kulturowego, zwiększenie świadomości potrzeby ochrony i rewitalizacji czy potrzebę dalszego rozwoju narzędzi wsparcia konserwatorskiego. W kontekście rozwoju cyfryzacji zasobów dziedzictwa kulturowego ważnym elementem pozostaje digitalizacja obejmująca

tworzenie elektronicznych kopii dokumentów, fotografii, map, obiektów muzealnych, zabytków architektonicznych co umożliwia ich ochronę przed zagrożeniami fizycznymi, utratą lub zniszczeniem. Cyfryzacja zasobów dziedzictwa przyczynia się także do popularyzacji kultury i edukacji historycznej w społeczeństwie. Wnioski płynące z doświadczeń województwa małopolskiego wskazują, że rozwój cyfryzacji powinien być integralną częścią strategii ochrony dziedzictwa, włączając w to standardy dokumentacji, interoperacyjności baz danych oraz bezpieczeństwa cyfrowego. Digitalizacja nie zastępuje tradycyjnej ochrony zabytków, lecz stanowi uzupełnienie działań prewencyjnych i zarządczych, wzmacniając efektywność systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.

W części końcowej Autorka dokonała podsumowania otrzymanych wyników badań pod kątem sformułowanych wcześniej problemów i hipotez badawczych. Przeprowadzone badania i analizy pozwoliły na wieloaspektową ocenę stanu bezpieczeństwa dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w województwie małopolskim w latach 2010-2021. Wyniki wskazują, że skuteczna ochrona dziedzictwa wymaga nie tylko działań konserwatorskich, lecz także systemowego podejścia obejmującego prawne, organizacyjne i techniczne aspekty bezpieczeństwa. Zidentyfikowane dobre praktyki oraz ograniczenia w realizacji programu stanowią cenne źródło wiedzy dla dalszego doskonalenia polityki ochrony dziedzictwa w Małopolsce.

Zakończenie rozprawy doktorskiej wskazuje, że ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w Małopolsce wymaga podejścia kompleksowego, interdyscyplinarnego i systemowego, a wnioski z badania mogą stanowić postawę dla praktycznych rekomendacji i dalszych badań naukowych w tym zakresie. Stanowi ona jedno z kluczowych wyzwań współczesnego społeczeństwa, łącząc aspekty prawne, organizacyjne, społeczne oraz technologiczne. Analiza przypadku województwa małopolskiego w latach 2010-2021 ukazuje złożoność tego obszaru i potwierdza, że skuteczne bezpieczeństwo kulturowe wymaga systemowego podejścia, ścisłej współpracy instytucji oraz długofalowej strategii działań.

Przeprowadzone badania dowodzą, że w analizowanym okresie nastąpił istotny rozwój instrumentów prawnych i organizacyjnych które choć różnią się efektywnością - wzmocniły ramy ochrony dziedzictwa. Wdrożenie nowoczesnych regulacji przyczyni się do realnej poprawy nadzoru nad obiektami o wartości historycznej i artystycznej. Równocześnie zidentyfikowano istotne luki w szczególności w zakresie egzekwowania przepisów oraz integracji systemów zarządzania ryzykiem. Skuteczne działania na rzecz bezpieczeństwa dóbr kultury opiera się na partnerstwie jednostek konserwatorskich oraz lokalnych społeczności.

Wyniki badań wykazały, że mimo licznych postępów, bezpieczeństwo dóbr kultury w województwie małopolskim nadal stoi przed licznymi wyzwaniami. Do najważniejszych należy zaliczyć: konieczność dalszego doprecyzowania ram prawnych, zwiększenie środków finansowych na konserwację oraz przeciwdziałanie degradacji obiektów, a także pogłębienie współpracy międzynarodowej - zwłaszcza w kontekście wymiany dobrych praktyk i reagowania na nowe formy zagrożeń.

Niniejsza dysertacja niw wyczerpuje wszystkich możliwych kontekstów badań z zakresie bezpieczeństwa dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, jednak przeprowadzone analizy oraz zaprezentowane wyniki badań mogą stanowić przyczynek podjęcia dalszych badań wskazanych zagadnień z perspektywy nauk o bezpieczeństwie.

Zrealizowane działania oraz wdrożone narzędzia stworzyły solidne podstawy dalszego rozwoju systemu ochrony dóbr kultury. Jednocześnie identyfikacja słabości tego systemu wskazuje kierunki przyszłych badań i działań praktycznych - czyli na skoncentrowaniu się na jeszcze szerszym wykorzystaniu nowoczesnych technologii, wzmacnianiu świadomości społecznej oraz pełniejszej integracji polityk ochrony dziedzictwa z innymi obszarami życia publicznego.

W dysertacji umieszczono również bibliografię, która jest bogata i różnorodna tematycznie, wykorzystuje szeroki zakres źródeł, zarówno pod względem rodzajów (akty prawne, strategie, programy, źródła internetowe), jak i podejmowanej tematyki. Autorka umiejętnie wiąże wyniki z literaturą przedmiotu, co wzmacnia wartość naukową pracy.

Warto również wspomnieć o przedstawionych w dysertacji rysunkach (8), tabelach (5) oraz wykresach (4) co niewątpliwie wzbogaca wartość poznawczą badanego zagadnienia. Są dobrze opracowane zarówno pod względem technicznym i redakcyjnym oraz właściwie oddają prowadzone analizy i formułowane wnioski.

Konkludując, dokładna lektura rozprawy doktorskiej upoważnia mnie do stwierdzenia, że prezentuje ona wysokie walory epistemologiczne i stanowi logicznie ułożoną oraz spójną całość. Jest dobrze złożona i robi pozytywne wrażenie estetyczne.

4. Język rozprawy i jej redakcja

Rozprawa doktorska przygotowana przez Panią mgr Ewę Durek spełnia wszystkie wymogi formalne typowe dla tego rodzaju prac i została starannie przygotowana pod względem redakcyjnym. Używana terminologia jest zgodna z literaturą przedmiotu.

Stwierdzić można, że dysertacja pod względem edytorskim nie budzi zastrzeżeń, napisana jest poprawnym językiem naukowym i bogato obudowana przypisami (440) w

większości sposób zgodny z przyjętą praktyką w piśmiennictwie polskim. Zdarzają się pewne usterki językowe, błędy stylistyczne i literowe, które jednak nie zaburzają pozytywnego obrazu całości pracy.

Zaprezentowany język jest precyzyjny, pomimo skomplikowanej natury analizowanych problemów. Zauważyć można, że Autorka właściwie włada językiem ojczystym, co z przyjemnością zauważam i doceniam.

Solidna strona edycyjna opracowania oraz widoczna dbałość o formę i styl pisowni stanowią pozytywny element pracy i świadczą o dużym doświadczeniu Doktorantki w zakresie uprawiania piśmiennictwa naukowego.

5. Ocena merytoryczna

Należy podkreślić, że Doktorantka przeprowadziła dyskurs naukowy w sposób przejrzysty, uporządkowany, wsparty na ugruntowanej wiedzy z nauk o bezpieczeństwie pozwalający w sposób wielopłaszczyznowy i wielowymiarowy zdiagnozować przedmiot i proces poznawczy. Warsztat metodologiczny Autorki dysertacji cechuje wyraźna rzetelność i kompetencja badawcza, troska o kompleksowość analizy całości problemów oraz pogłębiona argumentacja wyrażanych poglądów. Zastosowane podejścia badawcze, umożliwiły przeprowadzenie rzetelnej weryfikacji każdej z hipotez: głównej oraz odpowiadającym poszczególnym częścią dysertacji. W ramach badań dokonano szeroko zakrojonej analizy wykorzystując modele metodologicznego rozwiązywania problemów naukowych. W świetle wszystkich argumentów i uwag zawartych w poszczególnych częściach recenzji, stwierdzam, że miejscami nadmiernie rozbudowane są partie opisowe kosztem pogłębionej analizy porównawczej; drobne uchybienia redakcyjne i stylistycznej które jednak nie wpływają na merytoryczną wartość dysertacji; możliwość poszerzenia o części dotyczące współczesnych zagrożeń hybrydowych i cyberzagrożeń wobec dóbr kultury.

6. Wnioski końcowe

Pani mgr Ewa Durek przygotowała rozprawę doktorską poprawną pod względem formalnym i merytorycznym. Stanowi ona samodzielne i oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę aktualnego oraz ważnego problemu naukowego mieszczącego się w dyscyplinie naukowej nauki o bezpieczeństwie. Rozprawa doktorska wnosi istotny wkład do nauki o bezpieczeństwie poprzez regionalne ujęcie problematyki ochrony dóbr kultury oraz analizę aspektów funkcjonowania systemu bezpieczeństwa w tym obszarze, oryginalność rozprawy przejawia się m.in. w kompleksowym ujęciu współpracy instytucjonalnej oraz identyfikacji realnych zagrożeń i luk w systemie ochrony. Przedstawiona w pracy tematyka badawcza jest

interesująca i bardzo aktualna, a zastosowane metody badawcze w sposób właściwy umożliwiły potwierdzenie prawdziwości tez oraz realizację sformułowanych celów pracy. Praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie i może stanowić istotny wkład zarówno w rozwój wiedzy naukowej, jak i w praktykę funkcjonowania regionalnych systemów bezpieczeństwa w zakresie ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. W związku z powyższym zwracam się do Autorki z następującymi pytaniami, które proponuję jako pytania do publicznej obrony rozprawy doktorskiej:

1. Jakie miejsce zajmuje ochrona dziedzictwa narodowego w systemie bezpieczeństwa państwa?
2. Jak ocenia Pani skuteczność obecnego systemu ochrony dóbr kultury w aspekcie roli jaką odgrywa samorząd terytorialny?
3. Jakie wnioski z badań regionalnych można odnieść do skali ogólnokrajowej oraz jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy bezpieczeństwa dóbr kultury?
4. Czy badania można uznać za uniwersalne, czy raczej silnie osadzone regionalnie?
5. Jak rozprawa odpowiada na współczesne zagrożenia hybrydowe i cyberzagrożenia wobec dóbr kultury?

Wnioski końcowe raz rekomendacje mają charakter aplikacyjny i mogą stanowić podstawę do dalszych działań praktycznych oraz badań naukowych. W rezultacie przedstawionych ocen stwierdzam, że dysertacja **spełnia** warunki przewidziane przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Rozprawa doktorska dostarcza wartościowej wiedzy o zagrożeniach w ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Autorka wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych, poprawnego formułowania wniosków oraz znajomością przedmiotu badań. Wobec tego oceniam ją **pozytywnie**, co kwalifikuje Doktorantkę do dalszego procesu ubiegania się o uzyskanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

